

Ribolov u salmonidskim vodama u Sloveniji

Poslije stanke od 15 godina imao sam ove jeseni opet prilike obići neke ribarske revire Narodne Republike Slovenije. Mogao sam konstatirati iste razorne učinke, što ih je rat ostavio i na drugim našim ribljim vodama, ali s druge strane i utješljivu činjenicu, da se narodne vlasti i ribarske ustanove zdušno brinu za novo napučivanje tih voda, tako da će one u dogledno vrijeme opet dostići stanje od prije rata, kada su one bile na glasu zbog bogatstva najplemenitijom ribom iz roda salmonida — ukoliko to ne budu spriječili drugi faktori, u prvom redu sve jači razvoj industrije u blizini salmonidskih voda.

Prvo sam obišao potok Brestancu, koji kod Rajhenburga utječe u Savu. Po svome karakteru i masi vode mogao bi to biti posve pristojan pastrvski potok, ali je u donjem toku posve zagađen od ugljene prašine, dok je u gornjem toku izlovljen. Sama Sava ispod Trbovlja i Hrastnika posvema je zagađena (sve do blizu Zagreba), što usred onog inače divnog pejzaža djeluje upravo porazno. A baš taj dio toka Save trebao bi biti najidealniji revir mladice-glavatice. Uopće je Sava, počevši već od Jesenica, najviše izvrnuta onečišćavanju i trovanju. Dok je prijašnjih godina bio pošteđen barem gornji tok rijeke, sve do Litije, i dok je još prošle godine bio ulov znatan (osobito mladice-glavatice i lipljana), to ove godine stoje ribari pred posve praznom vodom. U Gorenjskoj ribarskoj zadrugi u Kranju, kojoj je predana na brigu Bohinjska Sava od Sotjeske do Radovljice i od Radovljice nizvodno do Medvodah, zatim Radovina (Vintgar), Trziška Bistrica i Kokra, potvrdili su mi navode druga ing. Simončiča, iznijete u njegovu članku u »Ribarstvu Jugoslavije« u dvobroju 7.—8. od ove godine o katastrofi, koja je zadesila ribu u Savi na potezu Jesenice—Litija. Na dan 29. X. 1947. pušteno je iz željezare u Jesenicama u Savu 21.360 kub. met. najjačeg otrova, i to pri vodostaju od 17 cm (prosječni je redovni vodostaj Save u tome mjestu 45 cm). Na potezu od nekih 100 kilometara uginula je sva riba, i to mahom salmonidska (mladica-glavatica, lipljan i pastrva). Komisijski je utvrđeno, da je na svakom kilometru uginulo oko 500 kg ribe. Šteta je procijenjena u novčanoj vrijednosti na 4.700.000 dinara, te je to veća, što je uništena ne samo sva riblja hrana, planktonične ribe (mladice), poskakale su iz vode na obalu, gdje su za čas ostale mrtve, ukočene. Sada je stanje prema onome od prije katastrofe kao 1 prema 100. Trebat će barem pet šest godina, dok se ta šteta popravi. Stvar je došla pred arbitražni sud, ali je teško bilo pronaći pravoga krivca. Industrija treba da se razvije, ali će u budućnosti trebati posvetiti više pažnje čuvanju ribe, posebno koordinaciji rada industrije i ribarskih ustanova, a to je to potrebnije, što ribarske ustanove ne žale ni truda ni troška oko uzgoja ribe. Gorenjska ribarska zadruga radi koliko može sa svojim skućenim sredstvima, da se to stanje popravi. Tako je ove godine kod Sv. Jošta, da se to stanje popravi. Tako je ove godine počela s umjetnim razmnožavanjem ribe u jednom svom malom mrijestilištu kod Sv. Jošta, ali bi trebalo podići veće uređaje na Bledu i na Kokri.

Kako rekoh, od otrova je uglavnom stradala sama Sava odnosno njen glavni tok od Jesenica na niže, dok su Sava Bohinjka i Sava Dolinka i Savini pritoci ostali pošteđeni. Međutim ovi pritoci stradavaju opet od pilana (žaga), još više od ribokradica i sličnih štetočina (eksplo-

ziva), stradava Sava Bohinjka od Boh. jezera do Sotjeske, koji se revir nalazi pod neposrednom upravom državnog ribogojstva u Dragomelju, a na kojoj se vrši stalan i strog nadzor, dok se sama voda neprekidno nanovo nasaduje. Kokra, jedan od najljepših i najromantičnijih pritoka Save, ima danas razmjerno malen broj pastrve (domaće i kalifornijske) i lipljana, a to zato, što se ovdje još nije stiglo na redovno nasadivanje. Tu se pastrva može kvantitativno još najbolje loviti na nepristupačnim mjestima, naime gdje je manja frekvencija ribokradica. Tu sam lovio razmjerno lijep broj pastrva, lipljana samo jednoga, a i taj je bio ispod mjere.

U Savi Bohinjki, od jezera do Boh. Bistrice, imao sam daleko bolje rezultate. Lovio sam isključivo umjetnom mušicom, pri čemu se bohinjke pastrve — bilo domaće ili kalifornijske — nijesu pokazale mnogo izbir-ljive. Skakale su na sve kasne ljetne i jesenske standardne mušice, poglavito na smeđe, pri čemu sam na svoje čudo mogao konstatirati, da su unatoč neobičnoj bistrini vode ranije uzirale veće primjerke, poglavito t. zv. Schneiderovu mušicu (klenovku). Čitavi tok rijeke koji sam oblovio u dva navrata, dobro je napučen i jednom i drugom pastrvom, kod čega sam uočio radosnu činjenicu, da su mlađe generacije zastupane u velikom broju, što svjedoči o pomnoj brizi ustanove, kojoj je povjerena ta voda. Konkretno je to zasluga upravitelja državnog ribogojstva Dragomelj druga ing. Bogomila Jelačina, koji uz svoj obimni posao na samome ribogojstvu, stalno obilazi teren, počevši od štajerskih voda pa sve do Bohinja, Soče i Cirknice. Kapitalnih pastrva nijesam našao u većem broju, ali osrednjih dosta. Kako nijesam imao namjere postići rekordni lov, a niti je to bila moja misija, to sam najveći dio ulovljene pastve vraćao natrag u vodu, pri čemu sam najmanju dozvoljenu mjeru od 25 cm dragovoljno povisio na 35 cm i više. Zbog blizine dobe mrijestjenja vraćao sam od reda sve domaće pastrve, bez obzira na njihovu dužinu. Među njima bila su tri primjerka u težini od $\frac{1}{2}$ do $\frac{3}{4}$ kg, koje sam s velikim zadovoljstvom vratio natrag zbog njihove prekrasne zlatno-žute boje i neobično rumenih piknja... U toku Bohinjke do Boh. Bistrice ulovio sam osim toga i tri oveća klena, te samo jednog, ali boljeg lipljana u težini od $\frac{3}{4}$ kg. Po mojemu sudu lipljana će biti u većem broju u toku nizvodno od Boh. Bistrice, gdje međutim nijesam više stigao loviti.

Ljubljanska ribarska zadruga dobila je na brigu i eksploataciju Savu od Medvodah do Litije, obje Sore do sastava kod Škofje Loke (Selišku i Poljansku) zatim Soru od Škofje Loke do ušća u Savu kod Medvodah, Kamnišku Bistricu, Pšatu, Ljubljanicu s njenim pritocima i druge neke manje vode. Za sadanje stanje u Savi čuli smo. U Kamniškoj Bistrici nijesam lovio, ali su mi rekli, da u njoj ima dosta pastrva obiju vrsta, dok sam se o dobrom stanju Pšate mogao lično uvjeriti. Ta je riječica, nešto drukčijeg karaktera nego kamenita Kokra ili Kamniška Bistrica, puna obiju pastrva, i to od najmlađe generacije pa do dosta krupnih primjeraka, što se ima pripisati vjerojatno blizini dragomeljskog ribogojstva. U Ljubljatici ima dosta mladice-glavatica i lipljana, u gornjem toku i pastrva, dok u mirnijem donjem toku krupnih štuka. Glavni revir Ljubljanske ribarske zadruge za mladice-glavaticu jeste sada Sora, iako ne s kapitalnim priplicima. Ja sam sam na nekoliko mjesta utvrdio lijep

broj mladica u dužini od 50 do 70 cm, dakle još ispod dozvoljene mjere. Lov na mladice-glavaticu u Sloveniji počinje lužbeno tek 1. novembra. Lovio sam lipljane mušicom od mjesta Sora pa do Medvodah. Sora obiluje lipljanima upravo u začudnom broju. Međutim većih primjeraka nijesam dobio, tako da sam veći dio lova morao vraćati u vodu. Zato ima izgleda, da će Sora — ako se bude nastavilo razumnim režimom na njoj — u dogledno doba postati el dorado za lovce na mladice i lipljane. — U Poljanskoj Sori (od izvora do sastava sa Seliškom Sorom kod Škofje Loke) pretežne uz manje primjerke mladice i lipljana još i klen, ovaj u jačoj težini. Inače nijesam na obilasku svih ovdje spomenutih voda naišao na veće količine bjelice. To ima svoju dobru stranu u tome, što salmonidi nemaju toliku konkurenciju u pogledu hrane, a s druge strane opet štetnu posljedicu, što mladica u pomanjkanju bjelice proždire isključivo svoje salmonidske srodnike. To je naročito slučaj u Sori od Škofje Loke do Medvodah, dok se u Ljubljanci mladici pridružuje još i proždrljiva štuka. Od prošle godine, poslije one katastrofe u jeseni, počinje se štuka javljati i u Savi na potezu od Radovljice do Medvodah. Vjerojatno je nekim načinom došla iz Bledskog jezera. — U Seliškoj Sori živi isključivo pastrva, i to uz domaću potočnu još i prava glavatica, t. zv. jadranska (Trutta geniviata, marmorata) koja je ovamo prenijeta iz Soče, rijeke jadranskog sliva. Nema je u velikom broju, ali zato prilično teških komada, koje love ponajviše ribicom ili blinkerom.

Toliko o stanju u tim vodama, koliko sam mogao ustanoviti letimičnim pohodima i navodima domaćih ribara. A sada još nešto o unutrašnjem životu ribarskih ustanova u tim krajevima. Gorenjska ribarska zadruga s o. j. u Kranju djeluje sa svojih 100 članova na području čitave Gorenjske, od toga ima u samome Kranju 30 članova. Ovakva društva nijesu prije mogla postojati, a još manje s uspjehom raditi, jer su sve vode pogotovo one najbolje, bile davane u 10-godišnji zakup bogatim privatnicima, te je dozvola za ribolov zavisna od volje i hira zakupnika, koji su u većini slučajeva gospodarili skroz neracionalno. Još prije nekih 15 godina imao sam prilike osvjedočiti se, kako su ti zakupnici škrtarili izdavanjem dozvola za ribolov, ili su ih izdavali uz takve poteškoće i visoke cijene, da se niti najispravniji ribolovac nije mogao pojaviti na kakvoj boljoj vodi, dok su u isto doba ti zakupnici, a još više njihovi čuvari voda (»ribiči«) nemilice harali po tim vodama. Zato je sadanji režim na ovim vodama jedino moguć i ispravan. Ukoliko sama republikanska vlada nije za posebne ribogojstvene svrhe

zadržala kakvu vodu, one su sve predane na brigu, čuvanje i uzgoj riba kao i samu eksploataciju ribarskim zadrugama, kao što su to Gorenjska, Ljubljanska, Mari-borska, Ptujška, Celjska i dr. Zadrugama su povjereni dragocjeni ribarski reviri s time, da rade po planu, da ih ponovo napuče, ida rade isključivo za športsko-ribarske i turističke svrhe. Zbog slabog stanja u tim vodama izdavanje je dozvola zasada dosta ograničeno. Sâmo pravo lova (isključivo udičarskim priborom) vrši se po revirima, na kojima može opet loviti samo ograničen broj članova — ako se dešava, da pojedini novi članovi još nemaju pravo lova, jer nemaju revira, a revir se zadobiva ili odstupom kojega posjednika ovlaštenja ribolova ili dok se stanje na dotičnoj vodi ne popravi utoliko da se može proširiti pravo lova. Takvo pravo lova plaća se godišnje svotama od Din 1.500 do 3.600 po osobi, već prema visini investicija, koje se ulažu u pojedine vode. Slično je stanje i u ostalim zadrugama, samo što se na pr. u ljubljanskoj ribarskoj zadrugi za lov mladice-glavatice (koja se smije loviti samo u sezoni od 1. XI. do 1. III.) izdaje posebna dozvola uz naplatu od Din 30.— dnevno. Razumije se, da je količina ribe, koja se smije ponijeti s vode, svagdje strogo limitirana. Uz doprinos za pravo lova plaćaju članovi Gorenjske ribarske zadruge posebno još: upisninu i zadrugni udio Din 625.—, godišnja članarina Din 225.—, državnu ribolovnicu Din 100.—. Dakle, kako se vidi, članovi eribarskih zadruga u Sloveniji primaju na sebe znatne žrtve, a k tome se još dragovoljno podvrgavaju režimu. Takav strog, ali ispravan i razuman režim jedino je moguć na salmonidskim vodama, jer on jedino jamči, da će se vode održati u ispravnom stanju. Inače bi vode i opet opustjele i takve trajno ostale. Zato se ovdje i ne pomišlja na sistem profesionalnoga gospodarenja i iskorišćavanja voda, što je uostalom već isključeno s obzirom na usku povezanost ribarstva s turizmom u ovoj zemlji, a da ne govorimo i o ostalim faktorima, koji pogotovo isključuju svaku pomisao, da bi se vode mogle drukčije iskorištavati nego na spomenuti način.

Stoga je posvema razumljivo i prirodno, što je glavna uloga u njezi i čuvanju tih voda, kao i briga o uzgoju i iskorišćavanju osim posebnim državnim ustanovama predana športsko-ribarskim ustanovama, koje po sastavu svojeg članstva i po specijalnim uslovima jedino garantiraju, da će se to bogatstvo sačuvati, dalje razvijati i umnažati, te braniti i štititi od svih pogubnih utjecaja i štetnih faktora.

R. Hafner-Lahorski Osijek)

KAKO NE VALJA ČINITI

Već više puta smo imali prilike čuti i čitati, da je upotreba eksploziva u svrhu ribolova zakonski strogo zabranjena! Ma da je isti zakon i kod nas sproveden u delo, nailazi se još uvek na bezsvesne ljude za koje taj zakon i propis ne važi, već oni i dalje vrše svoj bespravni zanat. Do kakve velike materijalne štete se u takvim prilikama dolazi, mislim nije potrebno podvući, jer svakomu je poznato koliko se u takvim prilikama riba potamni, ali ne samo to da se mlad riba uništava, već i izvršiooci tog protuzakonskog dela često stradaju, kao što će se videti iz donjeg.

U rudnicima kod miniranja često ostane koja mina neispucana, a koja se sa ostalim materijalom izbacila. Jamski kopač Milovan Radulović iz Zabrage pokupio je bes-

pravno te naboje eksploziva i njima hvatao ribu po Crnici za svoju Slavu. U jednom trenutku kod jednog dubokog vira, gdje se je nesretnik nadao, da će uloviti lepe pastrmke, eksplozira mu pre vremena još u ruci mina. Rezultat je bio: odnešena ruka do miške, desno oko probiveno i celo lice i uho unakaženo.

Eto, to je plod toga bespravnog ribolova. Sada taj nesretnik luta od jedne ustanove do druge za pomoć, nije više sposoban za rad, a od socijalnog osiguranja ne može primiti rentu za izdržavanje jer mu se nesretni slučaj nije desio pri poslu u rudniku.

Đ. M.